

Reaksi Dunia dan Peranan PBB dalam Menangani Keganasan terhadap Etnik Muslim Rohingya

The World Reaction and UN Role in Handling Violence towards Muslim Ethnic Rohingyas

SITI KHALIJAH ABDUL RAHMAN
MOHD NASRAN MOHAMAD

ABSTRAK

Artikel ini membicarakan isu keganasan terhadap etnik Muslim Rohingya oleh pelampau Buddha, yang merupakan siri keganasan berterusan sejak 1982. Keganasan etnik telah lama wujud seiring dengan perkembangan zaman. Keganasan etnik merupakan tindakan keganasan terhadap sesuatu etnik oleh etnik lain atau negara, sama ada melalui kaedah pembunuhan beramai-ramai, penghapusan etnik, pengusiran atau penyeksaan. Insiden keganasan terhadap etnik Muslim di Arakan merupakan rentetan siri keganasan hampir tiga abad yang lalu lagi. Mereka telah mengalami pencabulan hak asasi manusia yang amat teruk oleh pelampau Buddha tanpa mendapat pembelaan dari mana-mana pihak. Saban hari ribuan orang tidak berdosa dibunuh, dibakar, dirogol dan dihalau dari kediaman mereka oleh pelampau Buddha dan juga pihak berkuasa Myanmar. Lebih malang lagi, sebahagian yang melarikan diri menjadi pelarian di sempadan Bangladesh juga tidak membela dan menjamin nasib mereka, malah turut dibunuh dan dihalau oleh pihak berkuasa. Situasi ini bukan sahaja menjejaskan keamanan antarabangsa, malah Pertubuhan Bangsa-bangsa Bersatu (PBB) dan masyarakat antarabangsa seolah-olah menutup mata atas segala kekejaman dan keganasan yang melanda umat Islam di Myanmar. Pencabulan hak asasi kemanusiaan dan keganasan berterusan terhadap etnik Muslim Rohingya sangat tidak mendapat perhatian dan reaksi daripada dunia. Artikel ini bertujuan untuk menganalisis reaksi dunia terhadap keganasan yang melanda etnik Muslim Rohingya serta meneliti peranan yang dimainkan PBB dalam mengatasi konflik yang berlaku terhadap etnik tersebut. Kajian ini menggunakan kaedah kualitatif dengan reka bentuk kajian ialah analisis kandungan. Hasil kajian mendapati pelbagai pihak termasuk PBB dan institusi antarabangsa lain perlu bekerjasama untuk memainkan peranan yang lebih efektif dengan menekan dan mendesak kerajaan Myanmar agar segera menghentikan keganasan etnik Rohingya yang masih belum diketahui nasibnya.

Kata kunci: Keganasan etnik; Muslim Rohingya; minoriti Muslim; hubungan antarabangsa

ABSTRACT

This article discusses the issue of ongoing serial violence against the Muslim ethnic Rohingyas by Buddhist extremists since the year 1982. This longstanding ethnic violence has been protracted as time progresses. Ethnic violence comprises of violent acts against an ethnic group by another ethnic group or state, whether by means of mass murder, ethnic cleansing, expulsion or torture. Incidents of violence towards ethnic Muslims in Arakan are the continuation of a series of violent acts since almost three decades ago. They have been helplessly experiencing very severe violations of human rights by Buddhist extremists, without protection from any party. Day after day thousand of innocent people are being murdered, burnt alive, raped and expelled from their homes by Buddhist extremists and by the Myanmar authorities. Even more unfortunately for some fleeing to be refugees at the border, Bangladesh does not protect and assure their fate, but in fact they are also killed and evicted by Bangladeshi authorities. Although this situation affects international peace and security, the United Nations (UN) and international community seem to turn a blind eye to all the atrocities and violence afflicted on the Muslim community in Myanmar. The ongoing human rights violations and violence against the Rohingya Muslim ethnic group do not at all get due world attention and concern. The purpose of this article is to analyse world reaction towards the violence afflicted on the Rohingyas as well as examine the United Nations' role to overcome the ethnic conflict. This research is designed using the qualitative method of content analysis. Research results find that various parties, including the UN and other international institutions, need to work together to play a more effective role by putting pressure on and insisting that the Myanmar state cease all violence against the Rohingya ethnic group, whose fate is still unknown.

Keywords: Ethnic violence; Muslim Rohingyas; Muslim minority; international relations

PENGENALAN

Baru-baru ini, dunia menyaksikan etnik minoriti terpinggir Muslim Rohingya di Myanmar menjadi mangsa penindasan, diskriminasi dan keganasan. Gelombang keganasan dan kemusnahan yang melanda etnik Rohingya disifatkan sebagai penghapusan etnik, malah pembunuhan beramai-ramai. Tindakan pelanggaran hak asasi manusia terbesar dunia terhadap populasi tanpa warganegara ini telah mengakibatkan pelarian berskala besar dan mewujudkan sekatan hak asasi manusia. Secara umum, Myanmar menghadapi dua konflik utama yang melanda penduduknya. Pertama, Myanmar menghadapi konflik tuntutan demokrasi oleh penduduk Myanmar daripada pemerinthan junta tentera. Manakala konflik kedua ialah konflik antara penganut pelbagai agama, etnik dan golongan minoriti di kawasan pinggir bandar di bawah kekuasaan pusat yang majoriti beragama Buddha. Justeru, artikel ini membahaskan konflik etnik antara golongan minoriti Muslim Rohingya dengan Buddha Rakhine. Keganasan etnik yang berlaku di Myanmar merupakan siri keganasan berterusan terhadap muslim Rohingya sejak penjajahan British di Myanmar sehingga keganasan etnik terbaru yang berlaku baru-baru ini. Keganasan tersebut mengakibatkan ratusan bahkan ribuan nyawa terkorban, kemusnahan penempatan dan menyebabkan ribuan penduduk kehilangan tempat tinggal.

Myanmar mempunyai 3.3 juta penduduk yang terdiri daripada pelbagai etnik. Satu pertiga daripada penduduknya ialah golongan minoriti yang secara tradisi mendiami kawasan pinggir bandar yang bersempadan dengan Thailand, China dan India. Walaupun pembahagian etnik ini wujud sebelum penjajahan British, tetapi pembahagian mereka telah diinstitusikan di bawah undang-undang penjajah melalui pecah dan perintah yang memisahkan golongan majoriti mendiami tanah rendah, manakala golongan minoriti mendiami kawasan sempadan dengan sistem pemerintahan yang berbeza. Keadaan ini memburukkan lagi hubungan antara golongan majoriti dan minoriti. Hubungan golongan ini bertambah buruk semasa penduduk Myanmar menuntut kemerdekaan daripada British, yang menyaksikan golongan etnik Kachin, Chin, Naga dan Karen berpihak kepada British manakala tentera Burma menyokong serangan tentera Jepun (Phung 2013).

Semasa era penjajahan, British telah meluaskan kawasan pertanian dan telah membawa masuk

sebilangan besar orang Benggali dari negara jiran sebagai pekerja bermusim. Kemasukan buruh Islam yang ramai telah meningkatkan populasi dan menjadikan mereka etnik kedua terbesar di Arakan. Kepelbagaian etnik ini telah menyumbang kepada ketegangan dan konflik. Konflik antara Muslim Rohingya dengan Buddha Rakhine mempunyai sejarah yang panjang dan mempunyai perbezaan besar dari sudut agama, budaya dan norma sosial serta amalan tradisional. Ketegangan dua etnik ini telah menyaksikan serangan dan pembunuhan, perasaan perkauman dan kuasa mengawal politik. Etnik Rohingya telah mengalami siri keganasan dari satu generasi ke satu generasi sudah sekian lama, dan insiden keganasan pada tahun 2012 merupakan serangan serius melanda etnik Rohingya.

Yegar (2002) berpendapat agak sukar untuk memberi jawapan yang diterima oleh semua pihak mengenai asal usul masyarakat Rohingya. Ini kerana pernah berlaku situasi ketidaksepakatan orang Rohingya sendiri dalam hal ini. Pada zaman penjajahan British, masyarakat Rohingya dikelompokkan dalam golongan Indo-Burma di bawah Muslim Arakan, dan Muslim Arakan pula ditakrifkan sebagai keturunan Chittagong (Islam) yang berkahwin dengan wanita tempatan berbangsa Arakan. Pada tahun 1930, masyarakat Muslim Arakan telah mencecah hampir dua perlima daripada jumlah penduduk Arakan. Dan, mereka dikatakan berasal daripada kacukan pelbagai bangsa seperti Arab, Parsi, kelompok utara India (seperti Afghanistan) dan juga orang Benggala dari Chittagong.

Menurut Yegar (2002) lagi, orang Islam pertama yang tiba di Myanmar ialah pada abad ke-8M dan mereka merupakan peniaga dan pedagang Arab sekali gus berperanan sebagai penyebar agama Islam dan berkemungkinan terdapat kalangan mereka yang terus mendiami Arakan setelah berkahwin dengan wanita tempatan. Keadaan ini disokong pula oleh Abu Talib (2008) yang mengatakan berlaku kemasukan pesat orang Islam selepas tahun 1430 dan tentera upahan Islam turut terlibat dalam perebutan takhta di Mrauk-U (Kyaupkyu), ibu negeri Arakan ketika itu.

Berkaitan konflik di Arakan, Abu Talib (2008) menerangkan konflik yang melanda etnik Rohingya di Myanmar merupakan siri konflik berterusan sejak 1942 lagi, semasa Jepun menyerang Arakan bagi memburu saki baki tentera British India dan penyokong mereka. Konflik ini semakin ketara selepas Myanmar mendapat kemerdekaan daripada British pada Januari 1948. Beliau menegaskan konflik yang berlaku melibatkan semua kelompok minoriti

yang terpengaruh dengan fenomena nasionalisme yang dikatakan bermula di Eropah pada abad ke-18M. Masalah etnik mula mendapat perhatian meluas di Asia Tenggara apabila perjuangan kelompok minoriti ini mula tersebar luas ke negara jiran seperti Thailand dan Bangladesh (juga dikenali Pakistan Timur), dan konflik ini melibatkan umat Islam dengan bilangan yang besar. Sekitar tahun 1991-1992, buat pertama kalinya negara-negara Asia Tenggara seperti Malaysia, Singapura dan Indonesia menyuarakan bantahan secara terbuka kepada pihak Yangon akibat daripada kebanjiran pelarian Rohingya.

Konflik yang melanda etnik Rohingya menjadi agak rumit akibat daripada kecelaruan maklumat yang pelbagai mengenai etnik Rohingya. Kerajaan Myanmar mendakwa etnik Rohingya sebagai pendatang haram kerana mereka tidak mempunyai dokumen kerakyatan yang sah. Dakwaan tersebut agak sukar untuk diketepikan kerana pada tahun 1977-1978, dalam kalangan pelarian Rohingya terdapat juga sebilangan besar orang Bihar dan buruh bermusim dari Chittagong yang dihalau keluar dari Teluk Benggala akibat kelembapan perusahaan cari gali minyak. Tambahan pula, etnik Rohingya tidak mempunyai sebarang dokumen kerakyatan kerana beberapa faktor, antaranya ialah seperti sikap tidak endah mereka terhadap pendaftaran kerakyatan selepas tahun 1948 serta kecuaiannya pejabat pendaftaran setempat menyimpan rekod dengan baik sejak tahun 1948. Tidak kurang juga terdapat cerita mengenai keganasan tentera Myanmar terhadap masyarakat Rohingya dengan menjadikan mereka sebagai buruh paksa bagi membina jalan raya dan kem tentera. Mereka juga diberi layanan yang buruk daripada kelompok majoriti, iaitu bangsa Arakan yang mendapat sokongan tentera untuk merampas harta benda, membunuh, merogol memberontak dan mencabul kesucian masjid.

Isu keganasan terhadap etnik Rohingya mempunyai sejarah yang panjang dan mereka telah melalui penderitaan sejak berabad lamanya. Akan tetapi, isu ini mula mendapat perhatian dunia beberapa tahun kebelakangan ini. Insiden keganasan yang berlaku baru-baru ini tidak lebih hanya merupakan rentetan sejarah diskriminasi yang panjang terhadap etnik Rohingya. Diskriminasi etnik Rohingya bermula apabila pemerintah diktator, Ne Win memperkenalkan Akta Warganegara 1982, dengan tidak mengiktiraf etnik Rohingya sebagai warganegara. Mereka mengeluarkan kad pendaftaran kebangsaan kepada semua penduduk Burma tetapi mereka hanya mengeluarkan kad pendaftar asing kepada minoriti etnik Rohingya. Mereka

juga menahan dan memenjarakan sesiapa yang dianggap pendatang asing. Lebih kurang 200,000 etnik Rohingya melarikan diri ke sempadan jiran Bangladesh dan negara miskin lain akibat daripada kekejaman dan penindasan oleh kerajaan Myanmar. Keadaan ini telah menjadikan etnik Rohingya sebagai tidak berwarganegara selama berdekad lamanya dan bermulanya penderitaan mereka menghadapi pelbagai bentuk diskriminasi dan pencabulan hak asasi manusia oleh etnik Rakhine dan kerajaan Myanmar sehingga meletusnya keganasan etnik yang menggemparkan dunia pada pertengahan tahun 2012 lalu.

LATAR BELAKANG KEGANASAN TERHADAP ETNIK MUSLIM ROHINGYA

Bagi memahami pergolakan yang berlaku di Myanmar saat ini adalah lebih penting jika ditelusuri sejarah. Rakhine (juga dikenali sebagai Arakan) merupakan sebuah negeri yang terletak di pantai barat Myanmar. Ia bersempadan dengan negara China di utara dan Ayeyawary, Bago dan Magway di Timur, Teluk Bengal di barat dan Chittagong, Bangladesh di barat laut. Mengikut banci penduduk Myanmar 2010, seramai 3,836,000 orang populasi mendiami negeri Rakhine. Namun, berkemungkinan bilangan sebenar adalah lebih ramai daripada angka tersebut memandangkan kekurangan bancian yang tepat di negeri ini khususnya dan negara Myanmar amnya sejak tahun 1983. Negeri Rakhine terdiri daripada pelbagai etnik dan etnik Rakhine merupakan etnik majoriti berbanding etnik minoriti lain seperti etnik Chin, Dainet, Mro, Khami dan Rohingya. Terdapat dua agama utama yang diamalkan oleh penduduk Rakhine, iaitu agama Buddha dan agama Islam. Etnik Rohingya merupakan penganut agama Islam dan mereka mendiami kawasan sempadan, kini di Buthidaung dan bandar Maungdaw di Rakhine bersempadan dengan Bangladesh (Chan 2005). Selepas insiden rusuhan 2012, beberapa tinjauan tempatan yang dijalankan mendapati etnik Muslim Rohingya ialah seramai 40.75% daripada penduduk Rakhine yang menjadikan mereka golongan kedua terbesar selepas etnik Buddha Rakhine (*The Economist* 2013)

Abu Talib (2008) yang memetik tulisan Micheal Adas menyatakan krisis etnik di Myanmar telah bermula pada tahun 1920 dan 1930 ketika zaman kemelesetan ekonomi yang menjejaskan 13 kawasan pengeluaran padi di Myanmar hilir. Arakan turut mengalami masalah yang sama kerana pada masa

tersebut, etnik Rohingya mendominasi bidang peruncitan dan perdagangan yang dilihat oleh bangsa Arakan sebagai berada dan menimbulkan rasa tidak puas hati terutama ketika kemelesetan ekonomi. Namun begitu, terdapat juga sebahagian etnik Rohingya menyara hidup sebagai petani dan buruh yang lebih daif daripada petani Burma, malah mereka sering diabaikan oleh kerajaan, sama ada semasa penjajahan mahupun selepas kemerdekaan.

Serangan terbesar pertama terhadap etnik Muslim berlaku pada tahun 1942 selepas British mengundurkan diri dari Myanmar. Serangan berlaku di bandar Minbya apabila penganut Buddha menyembelih penduduk, merampas harta benda dan barang berharga. Dikatakan sungai Lemro di kawasan tersebut bertukar menjadi warna merah kerana dipenuhi darah penduduk yang dibunuh. Ini diikuti dengan serangan seterusnya pada tahun 1947 yang menyaksikan etnik Buddha dan pihak berkuasa Myanmar membunuh etnik Muslim yang mula menubuhkan pasukan bersenjata bagi menghadapi kekejaman yang dialami mereka. Siri serangan berdarah diteruskan pula dengan operasi *monsoon* yang menghapuskan kumpulan ketenteraan etnik Muslim. Pada tahun 1978, kerajaan fokus untuk menghalau dan menghapuskan etnik Muslim keluar dari Arakan melalui operasi naga. Sejak tahun 1990, ratusan ribu etnik Muslim terpaksa menjadi pelarian di negara jiran.

Diskriminasi dan konflik etnik di Arakan semakin parah di bawah pimpinan ketenteraan Ne Win, 1962. Di bawah pimpinan Ne Win, beliau telah menukar nama pentadbiran ketenteraan kepada jawatankuasa Restorasi Keamanan dan Undang-undang Negara (SLORC) setelah mengeneipkan kemenangan Liga Kebangsaan Demokrasi (NLD) pimpinan Aung San Suu Kyi yang terdiri daripada gabungan pelbagai etnik, ahli politik juga pegawai tentera yang dipinggirkan oleh Ne Win. Layanan Yangon terhadap etnik Rohingya dikaitkan dengan pasang surut perang etnik dan kekuatan politik NLD. Umpamanya, isu pelarian tahun 1991-1992 merupakan kesan tindakan tentera pusat terhadap pemberontak karen yang melarikan diri ke pergunungan Arakan. Rentetan daripada peristiwa tersebut, ramai etnik Rohingya menjadi mangsa keganasan tentera tidak kurang juga yang dipaksa menjadi buruh tentera. Beliau telah menyisihkan etnik Islam daripada sebarang jawatan politik dalam kerajaan dan menghalau ribuan etnik Rohingya keluar dari Myanmar dengan memusnahkan masjid dan sekolah agama. Penindasan dan penganiayaan terhadap etnik Rohingya berterusan sehingga

tahun 1978 melalui operasi bancian Nagamin yang menyebabkan 200,000 etnik Islam melarikan diri ke negara jiran Bangladesh.

Penganiayaan dan diskriminasi etnik Rohingya diteruskan lagi dengan pengenalan Undang-Undang Kewarganegaraan Myanmar 1982 yang tidak mengiktiraf mereka sebagai warganegara menyebabkan etnik Rohingya tidak mempunyai kerakyatan rasmi Myanmar selama beberapa dekad. Hal ini terjadi kerana kerajaan Myanmar menganggap etnik Rohingya sebagai pendatang dari Bangladesh, walaupun mereka telah lama hidup dan dilahirkan di Myanmar. Dengan kata lain, kerajaan tidak menganggap mereka sebagai warganegara Myanmar secara rasmi. Penindasan dan diskriminasi etnik terhadap etnik Rohingya menjadi satu daripada krisis kemanusiaan yang paling kurang dilaporkan kepada dunia. Lebih malang lagi apabila media dan masyarakat antarabangsa juga turut mengabaikan krisis ini kerana menganggap krisis ini sebagai masalah dalaman Myanmar.

Menurut laporan *Human Right Watch* (2012), Undang-undang Kewarganegaraan Myanmar 1982 telah menetapkan tiga jenis kerakyatan, iaitu kerakyatan penuh, kerakyatan bersekutu dan kerakyatan berkecuali diwakili warna merah jambu, biru dan hijau mengikut status kewarganegaraan. Bagi kebanyakan etnik Rohingya mereka diberi kad berwarna putih yang mewakili kad pendaftaran sementara, atau lebih tepat lagi mereka tidak mempunyai hak kerakyatan yang menyebabkan mereka didiskriminasi oleh etnik majoriti Rakhine.

Hukil dan Shaunik (2012) menambah, setiap etnik Rohingya yang ingin melangsungkan perkahwinan perlu mendapat keizinan daripada unit Nasaka dan mereka hanya dibenarkan mempunyai dua orang anak sahaja. Etnik Rohingya juga turut mengalami kekurangan akses kepada penjagaan kesihatan, makanan, pendidikan, terdedah kepada buruh paksa serta menghadapi sekatan pergerakan. Mereka juga mengalami masalah dalam mengamalkan agama kerana sejak 20 tahun pemerintahan junta tentera, agama Buddha diiktiraf sebagai agama sebenar penduduk Burma.

Penderitaan terbaru yang melanda etnik Rohingya ialah pada Jun 2012 yang mengorbankan hampir 20,000 nyawa etnik Rohingya. Keganasan etnik yang meletus telah menyebabkan pengisytiharan darurat oleh kerajaan tentera Myanmar. Pihak tentera Myanmar melakukan keganasan dan pelanggaran hak asasi manusia terhadap etnik Rohingya, termasuk pembunuhan dan penangkapan beramai-ramai

pemuda dan kanak-kanak lelaki Rohingya di utara Rakhine. *Human Right Watch* (2012) mendakwa pihak tentera Myanmar telah melakukan penghapusan etnik terhadap Muslim Rohingya. Gelombang keganasan kedua yang meletus pada bulan Oktober 2012 adalah lebih parah daripada insiden pertama dan pihak media telah melaporkan seramai 192 nyawa terkorban dan lebih daripada 140,000 etnik Rohingya kehilangan tempat tinggal.

Pergolakan berpanjangan ini telah memaksa etnik Rohingya melarikan diri mencari perlindungan di negara jiran, terutama di Bangladesh, Malaysia dan Thailand. Namun begitu, akibat daripada perbezaan agama dan geografi, mereka mengalami pelbagai cabaran di ketiga-tiga negara ini, termasuk kualiti kehidupan yang rendah, kekangan akses kepada pendidikan dan kesihatan. Umpama kesukaran ini ialah seperti kehidupan pelarian Rohingya di kem Cox Bazar, Bangladesh.

KRONOLOGI KEGANASAN TERHADAP ETNIK ROHINGYA

Keganasan etnik dan pelanggaran hak asasi manusia terhadap Muslim Rohingya merupakan krisis kemanusiaan yang serius dan memerlukan perhatian dan pembelaan dunia. Insiden keganasan yang semakin meningkat saban hari menggambarkan ketidakseriusan pemerintah Myanmar menangani konflik yang melanda wilayah Arakan. Keganasan etnik yang berlaku di Arakan ialah keganasan etnik Rakhine beragama Buddha terhadap etnik Muslim Rohingya. Konflik keganasan yang melanda etnik Rohingya berpunca daripada peristiwa perkosaan dan pembunuhan Ma Thida Htew, 27 tahun etnik Buddha oleh beberapa orang dipercayai pemuda Rohingya Muslim pada 28 Mei 2012. Insiden ini telah menyemarakkan kebencian dan permusuhan antara etnik Rohingya dan etnik Rakhine. Selepas beberapa hari daripada peristiwa tersebut, sekumpulan etnik Rakhine telah membalas dengan memukul dan membunuh seramai 10 orang penumpang bas Muslim Rohingya di Taunggy (King 2012).

Insiden pembunuhan ini telah menjadi permulaan kepada peningkatan tindakan kekerasan dan pelanggaran hak asasi terhadap etnik Rohingya. Etnik Rakhine yang didukung oleh pendeta Buddha dan pihak tentera Myanmar telah melakukan keganasan dan melanggar hak asasi manusia bersistematik terhadap etnik Rohingya dengan memukul, membunuh beramai-ramai, membakar hidup-hidup, memperkosa, membakar kediaman dan

pelbagai tindakan ganas bertujuan untuk mengusir etnik Rohingya dari wilayah Arakan. Situasi ini juga disifatkan sebagai penghapusan etnik Rohingya oleh etnik majoriti Rakhine. Sungguhpun kerajaan menganggap keganasan ini sebagai konflik antara kaum, namun secara tersirat pihak kerajaan turut menyokong tindakan ganas pelampau Buddha membantai etnik Muslim Rohingya. Ini dibuktikan dengan penglibatan pihak berkuasa yang turut serta membantai dan melakukan penghapusan etnik terhadap Muslim Rohingya.

Etnik Rohingya bukan sahaja mengalami tindakan keganasan dan pelanggaran hak asasi, malah mereka turut dikenakan kawalan ketat dan sekatan ekonomi, sosial dan politik. Etnik Rohingya dikawal ketat oleh penjaga sempadan yang dikenali sebagai Nasaka. Unit Nasaka bertanggungjawab untuk mengawal seluruh aspek kehidupan etnik Rohingya yang menyebabkan sekatan pergerakan dan komunikasi terhadap etnik Rohingya. Ini kerana mereka memerlukan keizinan Nasaka untuk melangsungkan perkahwinan dan melakukan perjalanan antara kota, malangnya mereka terpaksa membayar wang suapan yang tinggi untuk mendapat keizinan.

Menurut laporan *Human Right Wacth* (2012) pada bulan Jun 2012, keganasan, pencabulan dan kehilangan tempat tinggal terhadap etnik Muslim Rohingya telah merebak di empat buah bandar yang didiami oleh etnik Muslim Rohingya seperti di Ramri, Toungop dan Maungdaw. Pada akhir Oktober 2012, peningkatan siri keganasan oleh pendeta Buddha dan tentera Myanmar meningkat kepada sembilan buah bandar meliputi pembunuhan, pembakaran kediaman dan mengakibatkan lebih 10,000 etnik Rohingya kehilangan tempat tinggal.

Insiden keganasan ini tidak mendapat perhatian serius daripada kerajaan Myanmar terhadap kelangsungan hidup etnik Rohingya serta mengheret pesalah jenayah kemanusiaan kemuka pengadilan. Hal ini dapat dilihat apabila pihak polis turut bekerjasama membantai etnik Rohingya dalam siri keganasan oleh pelampau Buddha. Pendirian Aung Sung Su Kyi yang kononnya pembela demokrasi juga turut dilihat menyokong tindakan keganasan yang dilakukan oleh pelampau Buddha. Apa yang lebih menyedihkan ialah Kerajaan Myanmar mengiktiraf etnik Rohingya sebagai pendatang haram, keadaan ini seperti merelakan pengusiran dan penghapusan etnik yang sedang dilaksanakan oleh etnik Rakhine.

Mutakhir ini, pada awal Mei 2015, dunia digemparkan dengan pembongkaran kes pemerdagangan manusia di sempadan Thailand-

Malaysia yang melibatkan etnik Rohingya Muslim dari Myanmar. Mereka ditemui telah mati dan ditanam di kubur-kubur di sekitar kawasan tersebut (*Berita Harian* 2015). Perkara ini telah berlaku bertahun lamanya di Thailand, namun ia tidak dipedulikan oleh pihak berkuasa. Namun setelah penemuan 32 jasad yang dipercayai etnik Rohingya yang ditemui di satu daripada kem rahsia di Songkla diketahui umum, oleh itu Perdana Menteri Thailand, Prayuth Chan-Ocha mengarahkan satu siasatan dijalankan bagi mencari dalang perbuatan tersebut (Ali 2015, <http://mynewshub.cc/2015/05/27/>).

REAKSI DUNIA TENTANG KEGANASAN TERHADAP ETNIK MUSLIM ROHINGYA

Ketegangan asas yang berpunca daripada diskriminasi terhadap etnik minoriti dan agama di Myanmar telah menimbulkan ancaman kepada peralihan dan kestabilan demokrasi di Myanmar. Keadaan ini memerlukan kerja keras dan kesungguhan kerajaan dan masyarakat antarabangsa untuk mengekalkan keamanan dan menghalang keganasan daripada terus merebak. Keganasan terhadap etnik Rohingya di Myanmar mula mendapat perhatian dunia setelah insiden keganasan serius pada Jun 2012 dengan mendapat reaksi dunia yang pelbagai. Masyarakat dunia mula memberi respons dengan mengecam serta mengutuk tindakan ganas tentera Myanmar terhadap etnik Rohingya.

Antara reaksi yang diterima ialah daripada Kementerian Hubungan Luar Bangladesh pada 12 Jun 2012 yang memberi respons mengenai keganasan etnik dengan memuji langkah yang penyelesaian yang diambil oleh kerajaan Myanmar dalam membendung rusuhan etnik dan Bangladesh turut menyatakan komitmen untuk bersama kerajaan Myanmar mengembalikan keamanan dan keharmonian di Arakan. Bangladesh yakin kerajaan Myanmar mampu menangani pergolakan etnik dengan berkesan dan mengembalikan keamanan di rantau itu dalam masa yang singkat.

Begitu juga reaksi yang diberikan oleh negara China melalui jurucakap kementerian luar, Liu Weinmin pada 12 Jun 2012 yang menyokong usaha kerajaan Myanmar dalam mengembalikan kestabilan tempatan dan keharmonian etnik. Wakil Tinggi Kesatuan Eropah melalui jurucakapnya, Kocijancic pula percaya pasukan keselamatan Myanmar akan mengendalikan kes keganasan antara etnik yang kompleks ini dengan cara yang sesuai.

Keganasan etnik di Myanmar turut mendapat reaksi daripada Pertubuhan Kerjasama Islam (OIC) melalui kenyataannya yang mengutuk tindakan keganasan dan ugutan sistematik terhadap etnik Rohingya yang telah menderita sejak beberapa dekad lagi. OIC menggesa negara-negara anggota OIC dan masyarakat antarabangsa segera menyuarakan permintaan kepada kerajaan Myanmar agar menghentikan keganasan yang berlaku dan membawa pesalah ke muka pengadilan.

Menteri Luar United Kingdom, Jeremy Browne turut menyuarakan keprihatinan terhadap keganasan yang berterusan di negeri Rakhine. Beliau menyeru agar semua pihak untuk bertindak dan menggesa pihak berkuasa dan pemimpin masyarakat membincangkan isu keganasan di Rakhine secara terbuka untuk mengakhiri keganasan dan melindungi semua penduduk tempatan. Selain itu, Amerika Syarikat turut menyatakan kebimbangannya terhadap laporan keganasan etnik yang berterusan di barat Myanmar. Melalui Setiausaha Amerika Syarikat, Hillary Clinton telah menggesa rakyat Myanmar bekerjasama ke arah negara yang aman, makmur dan demokratik serta menghormati hak-hak semua etnik.

Kebanyakan kuasa besar dunia memberi reaksi menyokong tindakan yang diambil oleh kerajaan Myanmar, dengan kata lain menganggap krisis keganasan yang melanda Arakan sebagai masalah dalaman Myanmar. Meskipun demikian, insiden tersebut secara terang melanggar hak asasi manusia dan penghapusan etnik yang bersistematik. Reaksi ini seperti merelakan tindakan keganasan terhadap etnik Rohingya.

REAKSI NEGARA SERANTAU (ASEAN)

Myanmar telah menyertai ASEAN pada tahun 2008. ASEAN juga telah mengiktiraf penegakan dan perlindungan hak asasi manusia negara-negara anggotanya melalui pembentukan ASEAN *Intergovernmental Commission on Human Right* (AICHR) pada tahun 2009. Walaupun begitu, tidak bermakna piagam ASEAN tidak memperuntukkan perlindungan hak asasi manusia bagi negara anggotanya. Penubuhan AICHR ialah langkah ASEAN untuk mengatasi pelanggaran hak asasi manusia di rantau Asia Tenggara. Walau bagaimanapun, AICHR lebih fokus kepada menggalakkan penegakan hak asasi manusia berbanding mengatasi situasi tertentu, keadaan ini mungkin akan mengambil masa untuk menangani krisis pencabulan hak asasi manusia di Myanmar (Arendshorst 2009).

AICHR juga dilihat lebih cenderung mengutamakan pertumbuhan ekonomi daripada perlindungan hak asasi manusia. ASEAN mengalami dilema dalam menangani krisis kemanusiaan di Arakan, hal ini kerana ASEAN mengamalkan prinsip tidak campur tangan terhadap urusan dalaman sesebuah negara anggota. ASEAN tidak mempunyai kuasa dan kesahan untuk campur tangan dalam masalah konflik etnik dan pelanggaran hak asasi manusia negara-negara anggota. Hal ini dinyatakan dalam Fasal 2 Piagam ASEAN: (e) Prinsip tidak campur tangan dalam urusan dalam negara anggota; dan (f) Menghormati hak setiap negara anggota untuk mewujudkan negara bebas daripada campur tangan luar, subversif dan paksaan. Dengan kata lain prinsip ini menyebabkan hukuman dan perlindungan terhadap pelanggaran hak asasi manusia yang berlaku di setiap negara anggota ASEAN adalah tertakluk kepada kuasa sesebuah negara dan keadaan ini memungkinkan negara melakukan penyalahgunaan perlindungan hak asasi manusia tanpa pengawasan dan hukuman daripada ASEAN.

Namun begitu, kementerian luar ASEAN tidak ketinggalan memberi respons terhadap keganasan etnik yang berlaku di Arakan. Dalam kenyataan tersebut, beberapa perkara telah dinyatakan. Pertamanya, menggesa kerajaan Myanmar bekerjasama dengan PBB bagi menangani krisis kemanusiaan di Arakan. Seterusnya, berjanji organisasi serantau ASEAN akan mengambil langkah lebih serius untuk menyediakan bantuan kemanusiaan di daerah konflik. Selanjutnya, menegaskan tanggungjawab untuk mewujudkan keharmonian di Myanmar merupakan satu daripada tanggungjawab penting proses demokrasi di Negara Myanmar. Begitu juga respons yang diberikan oleh Setiausaha Agung ASEAN, Dr Surin Pitsuwan yang berpendapat isu Rohingya akan menggugat kestabilan serantau sekiranya komuniti antarabangsa, termasuk ASEAN gagal bertindak secara efektif dan tepat menangani krisis ini. Beliau turut menegaskan ASEAN tidak boleh menekan pemerintah Myanmar untuk memberi warganegara kepada etnik Rohingya.

ASEAN bertanggungjawab menangani kes pelanggaran hak asasi manusia di Myanmar sesuai dengan doktrin tanggungjawab melindungi yang telah diiktiraf oleh negara anggota PBB pada persidangan dunia PBB 2005. Doktrin ini wujud sebagai respon terhadap kes pembunuhan beramai-ramai dan pelanggaran hak asasi manusia di Rwanda.

PERANAN PBB

PBB ialah sebuah badan pengaman di peringkat antarabangsa yang bertanggungjawab mengekalkan dan menjaga keamanan global. Dalam menangani krisis keganasan etnik Rohingya di Myanmar, PBB telah memainkan peranan dengan menghantar Wakil Khas Hak Asasi Manusia, Tomas Ojea Quintana untuk memantau situasi di wilayah konflik. Tomas menerusi laporannya menggesa semua pihak untuk memainkan peranan, menghormati undang-undang dan membendung keganasan. Pihak kerajaan juga perlu meningkatkan usaha meredakan keganasan dan mengembalikan keamanan serta menghalang tindakan keganasan daripada terus merebak. Begitu juga reaksi yang diberikan oleh UN *High Commissioner for Refugees* yang menolak kenyataan pemerintah Myanmar, Thein Sein pada Julai 2012 kerana tidak menerima etnik Rohingya sebagai warganegara Myanmar yang sah.

Phung (2013) berpendapat kes yang berlaku di Myanmar perlu ditangani melalui pendekatan penafsiran R2P dengan komitmen politik yang berkekalan serta dasar yang perlu dilaksanakan. Beliau berpendapat kerajaan Myanmar menunjukkan keigian tulus untuk mengakhiri perang saudara tersebut tetapi masih kurang kapasiti untuk berjaya. Beliau lebih cenderung membiarkan kerajaan Myanmar menyelesaikan konflik yang berlaku di dalam negara tersebut memandangkan tanggungjawab melindungi tertakluk kepada pemimpin Myanmar.

Menurut Kamarulnizam (2012), kuasa-kuasa besar Barat lebih menumpukan kepada peluang pelaburan di Myanmar berbanding menangani kemelut keganasan etnik Rohingya di Arakan. Kerajaan junta tentera pernah meminta campur tangan PBB dalam menyelesaikan isu keganasan di wilayah Arakan, namun telah ditolak dan diabaikan oleh Wakil Khas PBB, Tomas kerana beliau menyifatkan isu keganasan yang berlaku di Arakan merupakan isu sosiopolitik Myanmar. Beliau menyifatkan isu etnik Rohingya tidak boleh diselesaikan melalui hubungan dua hala dengan negara jiran Myanmar, tetapi perlu melibatkan kuasa-kuasa besar kerana mereka mampu memberi tekanan politik dan ekonomi kepada kerajaan junta tentera Myanmar dengan membentangkan satu resolusi di Majlis Keselamatan PBB.

Kajian ini bersetuju dengan pendapat Kamarulnizam (2012) mengenai hal tersebut, namun bagi kuasa-kuasa besar melakukan sekatan politik dan ekonomi memerlukan usaha yang

proaktif dan bersungguh-sungguh daripada mereka. Persoalannya, adakah kuasa-kuasa besar ingin berbuat demikian memandangkan mereka secara terang menyifatkan keganasan etnik terhadap Rohingya ialah isu dalaman Myanmar?

KESIMPULAN

Isu keganasan terhadap etnik Rohingya bukan lagi merupakan masalah dalaman Myanmar dan ASEAN, bahkan isu ini menjadi isu global yang memerlukan perhatian dunia. Kerajaan Myanmar perlu bertindak secara bijak bagi menangani krisis ini melalui pengiktirafan pertubuhan masyarakat Rohingya untuk mengadakan perbincangan dan rundingan terhadap nasib dan masa depan etnik Rohingya. Kerajaan Myanmar juga perlu mengkaji semula status pemberian warganegara kepada etnik Rohingya memandangkan etnik Rohingya telah lama mendiami wilayah Arakan.

Peranan yang dimainkan oleh PBB dalam menangani isu keganasan etnik di Myanmar masih kurang efektif. Memandangkan isu keganasan etnik di Myanmar semakin hari semakin meningkat dan kerajaan Myanmar dilihat kurang serius, malah secara terang-terangan menyokong tindakan ganas pelampau Buddha terhadap etnik Muslim Rohingya. Adalah menjadi tanggungjawab PBB sebagai badan pengaman dunia untuk mengambil langkah melindungi mangsa keganasan dan mengembalikan ketenteraman di negara anggotanya. Sekiranya, Majlis keselamatan PBB lambat memberi respons dan mengambil tindakan untuk menangani keganasan etnik yang semakin parah ini, dibimbangi etnik Rohingya bakal mengalami nasib yang sama seperti yang dialami oleh etnik Tutsi Rwanda. Memadailah dengan kegagalan PBB di Rwanda yang telah mengakibatkan penghapusan etnik dan pembunuhan beramai-ramai di Rwanda tanpa mendapat keadilan sewajarnya.

Sekiranya diteliti secara mendalam, peranan PBB dalam menangani konflik keganasan terhadap umat Islam di Arakan adalah lambat dan ketika suasana konflik sudah di tahap kritikal. Walaupun PBB telah menghantar Wakil Khas Hak Asasi Manusia ke wilayah Arakan, namun PBB hanya mengutuk dan menggesa kerajaan Myanmar menghentikan keganasan tanpa mengambil tindakan segera melalui sekatan ekonomi mahupun politik. PBB dilihat mengambil mudah terhadap keganasan etnik yang berlaku di Myanmar dan lebih selesa menyerahkan tanggungjawab kepada kerajaan Myanmar untuk

menyelesaikan sendiri krisis kemanusiaan yang melanda negaranya.

Malah sehingga kini, PBB masih belum mengambil sebarang tindakan tegas bagi menangani krisis keganasan etnik di Arakan, Myanmar. Hakikatnya dunia telah menyaksikan pencabulan hak asasi dan diskriminasi kritikal sedang melanda etnik Muslim Rohingya di Myanmar. Dengan sokongan kerajaan Myanmar, pelampau Buddha semakin galak membantai, melakukan penghapusan etnik dan memusnahkan kediaman Muslim Rohingya dengan sewenang-wenangnya. Situasi ini bukan sahaja menggugat kestabilan dan keamanan serantau, malah menggugat keamanan dunia amnya. Memandangkan kerajaan Myanmar dan organisasi serantau gagal menangani krisis yang berlaku di Arakan, tanggungjawab untuk melindungi dan menegakkan hak asasi manusia terpikul di bahu PBB sebagai organisasi pengaman antarabangsa.

Hal ini bertepatan dengan prinsip tanggungjawab untuk melindungi yang telah diiktiraf semasa persidangan dunia PBB 2005. Seharusnya PBB mengaplikasikan prinsip tersebut memandangkan saban hari etnik Rohingya dibantai dan dibunuh beramai-ramai. Prinsip tersebut turut membenarkan PBB mengguna pakai penyelesaian pertikaian yang diperuntukkan dalam piagam PBB. Tidak seharusnya Majlis Keselamatan PBB sekadar mengecam dan mengutuk tindakan keganasan etnik Rohingya tanpa sebarang tindakan sewajarnya. Sekiranya PBB masih mendiamkan diri tanpa sebarang penyelesaian, PBB akan mengulangi kembali kegagalan seperti yang berlaku di Rwanda, lantas tiada gunanya prinsip tanggungjawab untuk melindungi diwujudkan yang kononnya sebagai respons kegagalan kes Rwanda. Kelewatan respons dan tindakan PBB ini menunjukkan PBB kurang memberi perhatian serius terhadap keganasan dan pencabulan hak asasi manusia yang melibatkan etnik Islam sama seperti yang berlaku di Rwanda, Bosnia Herzegovina dan Kosovo. Semua keganasan etnik yang berlaku melibatkan etnik Islam dan tidak berjaya diselesaikan oleh PBB yang menyebabkan penindasan dan penghapusan terhadap etnik Islam berterusan dan sukar berakhir.

PBB perlu bertindak segera bagi menghentikan keganasan ini dan mengelakkan keganasan daripada terus merebak dengan menghantar wakil atau pasukan khas untuk menyiasat keadaan yang berlaku di wilayah konflik tersebut. PBB juga perlu menggunakan segala mekanisme untuk campur tangan di wilayah Arakan bagi menangani keganasan sebelum ia menggugat keamanan rantau Asia Tenggara. PBB telah lama mengetahui

dan mengakui tindakan pengusiran, pemindahan paksa dan pelanggaran hak asasi yang melanda etnik Arakan sejak 1990, malah Wakil Khas PBB turut mengenal pasti tindakan penyalahgunaan ini merupakan tindakan jenayah antarabangsa yang merujuk kepada tindakan penyalahgunaan bersistematik yang dilakukan oleh pihak kerajaan Myanmar. Insiden keganasan 2012 telah menjadi bukti kukuh berlakunya penghapusan etnik dan jenayah terhadap manusia yang dilakukan oleh kerajaan Myanmar. Malangnya sehingga kini PBB masih belum mengambil sebarang tindakan pantas bagi membendung gelombang keganasan daripada terus merebak di Arakan.

Selain itu, ASEAN sebagai organisasi serantau lebih cenderung untuk mendiamkan diri dan dengan menggunakan alasan mengamalkan prinsip tidak campur tangan dalam masalah dalaman sesebuah negara anggota, walaupun ASEAN telah mengiktiraf doktrin tanggungjawab untuk melindungi persidangan dunia PBB 2005. Malah ASEAN sendiri mempunyai piagam yang menghalang pelanggaran hak asasi manusia melalui AICHR. ASEAN tidak sewajarnya membiarkan etnik Muslim Rohingya terus menderita akibat diskriminasi dan pelanggaran hak asasi yang melampau oleh etnik Buddha Rakhine. ASEAN sewajarnya menggunakan pelbagai cara damai dan mengadakan perbincangan terbuka dengan pemerintah Myanmar meminta supaya menghentikan keganasan terhadap etnik Rohingya.

Kesimpulannya, konflik keganasan etnik Rohingya di Myanmar memerlukan langkah proaktif dan komitmen berterusan daripada pelbagai pihak untuk ditangani bersama dan bukan hanya sekadar mengharapkan peranan PBB semata-mata. Negara-negara Islam perlu menyuarakan bantahan dan desakan terhadap keganasan etnik Rohingya di Myanmar. Selain itu, negara kuasa besar juga perlu mengenakan sekatan ekonomi dan politik terhadap kerajaan Myanmar kerana telah mencabuli hak asasi manusia.

RUJUKAN

- Abu Talib Ahmad. 2008. Rohingya dan konflik etnik di Arakan (Rakhine). Dlm. *Konflik Dunia Abad ke-20*, disunting oleh Abdullah Zakaria Ghazali & Zulkanain Abdul Rahman, 100. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Arendshorst, J. 2009. The dilemma of non-interferences: Myanmar, human rights and the ASEAN Charter. *Journal of International Human Rights* 8(1): 2-22.

- Ali, Ahmad & Abu. 2015. Gambar: Kronologi penemuan kubur pelarian di sempadan. [<http://www.mynewshub.cc/hangat/gambar-kronologi-penemuan-kubur-pelarian-di-sempadan-malaysia-thailand/>]
- Berita Harian*. 2015. [<http://www.bharian.com.my/node/62804>; <http://www.bharian.com.my/node/56194>]
- Chan, A. 2005. The development of a Muslim enclave in Arakan (Rakhine) state of Burma (Myanmar). *SOAS Bulletin of Burma Research* 3(2): 396-420.
- Hukil, R. & Shaunik, N. 2012. Rudderless and downing in tears the Rohingya of Myanmar. *Issues Brief #222*. Institute of Peace and Conflict Studies.
- Human Right Watch*. 2012. [<https://www.hrw.org/world-report/2012>]
- Kamarulnizam Abdullah. 2012. ASEAN harus proaktif selesaikan isu Rohingya. *Utusan Malaysia*. <http://utusan.com.my/utusan/rencana> [10 Mei 2014].
- King, T. 2012. Buddhist are ethnically cleansing a minority population for the second time in 3 year: Hera's the back story. [http://www.salem-news.com/articles/august 112012/blood-trails-myanmar](http://www.salem-news.com/articles/august%2012/blood-trails-myanmar).
- Phung, H.T. 2013. Preventing atrocity crimes in Myanmar: A case study in the responsibility to protect. Master Thesis. Department of Political Sciences, University of Alberta.
- The Economist*. 2013. [<http://www.economist.com/>]. 3 November.
- Yegar, M. 2002. *Between Integration and Secession: The Muslim Communities of the Southern Philippines, Southern Thailand, Western Burma/Myanmar*. Maryland: Lexington Books.

Siti Khalijah Abdul Rahman
Jabatan Syariah
Fakulti Pengajian Islam
Universiti Kebangsaan Malaysia
43600 UKM Bangi
Selangor Darul Ehsan
MALAYSIA
reflesia_ija@yahoo.com

Mohd Nasran Mohamad
Jabatan Syariah
Fakulti Pengajian Islam
Universiti Kebangsaan Malaysia
43600 UKM Bangi
Selangor Darul Ehsan
MALAYSIA
nasran@ukm.edu.my

